

UPOREDNI PRIKAZ PRAVOSUDNIH SAVETA I DRUGIH TELA KOJA VRŠE KONTROLU NAD RADOM PRAVOSUĐA U ZEMLJAMA EVROPE

Kada su u pitanju sastav i nadležnosti tela koja kontrolišu rad sudova i sudija, praksa država je veoma različita. U određenim državama ustanovljeni su svojevrsni pravosudni saveti koji su negde organizovani kao tela Vlade, dok u drugim državama sudije i sudovi imaju potpunu samostalnost i nezavisnost od državne vlasti. Izvršna vlast na rad ovih tela utiče uglavnom tako što ministar pravde ima određene nadležnosti u pravosudnom savetu, odnosno, sam ministar ulazi u sastav tela. U nekim zemljama pravosuđe je potpuno nezavisno i ne postoji nijedan organ koji je ustanovljen kako bi kontrolisao rad sudija.

Sledi pregled šest evropskih država koje su, svaka na svoj način, ustanovile kontrolu nad radom sudija i sudija.

PORTUGAL

U Portugalu postoji Vrhovni savet magistrature (Conselho Superior da Magistratura). Ovo je jedini organ u čiju nadležnost spada: kažnjavanje sudija, vrednovanje njihovih rada, napredovanje, premeštanje sudija kao i njihovo imenovanje.

Vrhovni savet magistrature u Portugalu predstavlja nevladino telo u čiji sastav ulazi 17 članova. Predsednik Vrhovnog saveta magistrature jeste predsednik Vrhovnog suda Portugala, a njega, tajnim glasanjem, biraju sve sudije Vrhovnog suda. Vrhovni sud Portugala čine gotovo u potpunosti karijerne sudije i tužioc (mali broj sudija jesu cenjeni doktori pravnih nauka, najčešće profesori pravnih fakulteta u zemlji), tako da predsednik Vrhovnog saveta magistrature nikada nije političar. Takođe, važno je napomenuti da ministar pravde nema nikakvu kontrolu nad ovim telom. Ministar pravde može samo da odlučuje o materijalnim (finansijskim uslovima), kao što je na primer odluka ministra da će se izgraditi nova zgrada suda. Potpredsednik Vrhovnog saveta magistrature jeste jedan od sudija Vrhovnog suda Portugala kojeg biraju, tajnim glasanjem, sudije svih sudova u Portugalu. Ostalih 15 članova biraju se na sledeći način: 2 imenuje predsednik države, 7 imenuje

Parlament i 6 članova su sudije, sudova svih instanci u zemlji, koje, tajnim glasanjem, biraju kolege.

Kao što se može primetiti, većina članova Vrhovnog saveta magistrature nisu sudije. Taj odnos je 8:9 u korist članova imenovanih od strane Parlamenta i predsednika države. Evropski sud za ljudska prava je kritikovao ovakav sastav tela koje kontroliše rad sudija, a nedavno su, upravo od strane ESLJP, donete dve presude gde se Portugal oštro kritikuje zbog toga što telo koje upravlja pravosuđem nema u svom sastavu većinu sudija. Do ovih odluka evropskog suda za ljudska prava, došlo je nakon pritužbi trojice sudija iz Portugala koje je Vrhovni savet magistrature kaznio. U pritužbama, sudije su tvrdile da nema nepristrasnosti ako većina članova Vrhovnog saveta magistrature nisu sudije. U Odlukama Evropskog suda za ljudska prava od 21. juna 2016. je naglašeno da se „telo koje odlučuje u disciplinskim postupcima koji se vode protiv sudija, mora sastojati od većine članova koji su i sami sudije“.¹

ŠPANIJA

U Španiji postoji Opšti savet za pravosuđe (Consejo General del Poder Judicial). Ustav Španije iz 1978. godine u članu 122 navodi da „ovo telo upravlja celokupnim pravosuđem u Španiji“. Sastav i nadležnosti Opšteg saveta za pravosuđe uređeni su Organskim zakonom o sudskoj vlasti br. 6/1985.

Prema Organskom zakonu o sudskoj vlasti br. 6/1985, Opšti savet za pravosuđe ima sledeće nadležnosti: izborne- da među svojim članovima izabere predsednika Opšteg saveta kao i predsednika Vrhovnog suda, da kvalifikovanom većinom imenuje dvoje sudija Ustavnog suda, da nadzire i kontroliše aktivnosti sudija i sudova, da ustanovi pravila disciplinskog postupka sudija i magistrata, da imenuje sudije, a uz odobrenje ministra pravde, i magistate Vrhovnog suda kao i predsednike sudova, takođe Opšti savet za pravosuđe Španije je dužan da izveštava i daje pravna mišljenja o zakonima i drugim aktima koje donose države i autonomne pokrajine i da bude konsultovan prilikom imenovanja republičkog tužioca.

¹ Ove odluke ESLJP dostupne su na sajtu Evropskog suda za ljudska prava: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163824> i <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163823>

Što se tiče sastava Opšteg saveta za pravosuđe Španije, njega čini 20 članova čiji mandat traje 5 godina i koji nakon toga ne mogu ponovo biti izabrani. Kralj imenuje one članove koje su nominovale oba doma Parlamenta uz konsultacije sa ministrom pravde. 12 članova su aktivne sudije i magistrati, od kojih 6 bira Donji dom i to kvalifikovanom većinom, a drugih 6 Senat, takođe kvalifikovanom većinom.

Ostalih 8 članova jesu advokati ili drugi pravnici (profesori pravnih nauka) koji imaju najmanje 15 godina iskustva. Od toga, 4 predlaže Donji doma, a druga 4 Senat.

BUGARSKA

Vrhovni pravosudni savet u Bugarskoj jeste telo u čiju nadležnost spadaju : imenovanje sudija, vođenje disciplinskog postupka sudija, kao i samo upravljanje sudovima. Ovo telo predstavlja deo sudske vlasti, a važno je napomenuti da je nezavisno od izvršne i zakonodavne vlasti.

Što se tiče sastava bugarskog Vrhovnog pravosudnog saveta, njega čini 25 članova. Od toga, 3 su *ex officio* članovi i to: predsednik Vrhovnog kasacionog suda, predsednik Vrhovnog administrativnog suda i republički tužilac, 11 članova bira Parlament, i ostalih 11 članova jesu nosioci pravosudnih funkcija izabrani od strane svojih kolega i to: 6 sudija i 5 javnih tužilaca.

NEMAČKA

U Nemčkoj, koja je federalna republika, postoje dva tela koja su nadležna za kontrolu rada sudova i sudija- Federalni ministar pravde -nadležan za federalne, najviše sudije i ministar pravde za federalne jedinice (Lander) -nadležan za sudije iz federalnih jedinica. Dakle, kontrolu nad sudovima i sudijama vrši vladino telo.

U Nemačkoj ministar pravde ima kontrolu nad pravosuđem. Predsednici sudova predstavljaju njegove „prefekte“, što znači da kao predsednici suda, oni ne rade kao nezavisne sudije već kao nadređeni delovi onoga što u Nemačkoj zovz „Justiyverwalt“ a što bi značilo da je administracija pravosuđau rukama ministra pravde kao i da pravosuđe u potpunosti prati naređenja ministra pravde.

TURSKA

U Turskoj postoji pravosudni savet koji kontroliše ne samo rad sudova i sudja, već i rad tužilaštva. Ovaj savet zove se Visoki savet sudija i tužilaca i ima ukupno 22 člana. Od tih 22 člana, njih 10 biraju sudije prvog stepena.

Najnovije izmene i dopune zakona Turske, dale su ministru pravde jako velika ovlašćenja, pa je tako ministar pravde i predsednik Visokog saveta sudija i tužilaštva i predstavlja na neki način isključivu vlast Saveta, iako je preporuka da pravosudni saveti budu nezavisni od izvršne vlasti. Članovi nadzornog odbora Saveta potpuno su poredeni ministru pravde. Nadzorni odbor čine javni tužioci i zamenici koje je ministar izabrao, a osim toga članovi Nadzornog odbora su odgovorni isključivo ministru. Sve zaposlene u Visokom savetu sudija i tužilaca imenovao je ministar pravde na posredan ili neposredan način. Osim toga, da bi se poveo disciplinski postupak protiv sudije ili tužioca, neophodno je odobrenje ministra pravde, a ministar je taj koji odlučuje i da li će se pokrenuti disciplinski postupak protiv nekog od članova Visokog saveta sudija i tužilaca.

Poslednje izmene i dopune zakona odredile su da Vlada povuče svog člana Saveta kako bi većina članova bila u potpunosti podređena ministru pravde, pa možemo da zaključimo da je većina članova podređena Vladi u kojoj je ministar pravde dominantna ličnost.

Slučaj Turske je specifičan jer je stepen korupcije veoma visok i izvršna vlast kontroliše pravosudni sistem. Uprkos preporukama Venecijanske komisije, izvršna vlast u svojim rukama drži pravosuđe, a nosioci pravosudnih funkcija (tužioci i sudije) nemaju integritet da bi se suprotstavili.

Formalno gledano, Visoki savet sudija i tužilaca jeste nevladino telo, ali ono što je de facto jeste potpuna kontrola izvršne vlasti nad ovim telom u kome je ministar pravde i predsedavajući.

GRČKA

Grčku navodimo kao poslednji primer s obzirom da u pravosudnom sistemu ove države ne postoji telo koje kontroliše rad sudija i sudova.

Pravosuđe je, dakle, potpuno nezavisno od izvršne i zakonodavne vlasti, pa tako i od ministarstva pravde.

Kontrolu i sve opšte administrativne odgovornosti jesu na Vrhovnom sudu Grčke, koji se smatra da je jedino telo nadležno da kontroliše rad sudova.